

Izvorni znanstveni rad
UDK 929.7 Ema Krška : 728.81Trakošćan
Primljeno 2018-10-24
Prihvaćeno za tisak 2019-06-28

SVETA EMA KRŠKA I TRAKOŠĆAN

Slavica Vrkić Žura, Zadar

Sažetak

Car Heinrich II. darovao je u Bambergu dana 16. travnja 1015. godine savinjskom grofu Wilhelmu, starijem sinu svoje nećakinje, koruške kneginje Eme od Friesacha i Zeltschacha, vilu Trakošćan i 30 kraljevskih seoskih gazdinstava te sve što on, car, posjeduje na području Wilhelmove markgrofovije između rijeka Save, Savinje, Sutle i Mirne. Wilhelмова majka Ema rođena je 983. godine na dvorcu Peilenstein (slov. Pilštanj) od oca Elgelberta von Peilensteina i majke Tute. Odrasla je na dvorcu cara (sv.) Heinricha II. i njegove žene (sv.) Kunigunde. Udala se za Wilhelma II. od Friesacha, Zeltschacha i Truxena. Nakon pogibije obojice sinova (1030.) i smrti supruga (1036.) osnovala je veliki broj crkava, podigla ženski benediktinski samostan u Gurku (Krško) te omogućila osnivanje krške biskupije. Veliki dio svojih posjeda poklonila je salzburškom biskupu Baldwinu u svrhu osnivanja benediktinskog samostana u Admontu. Pokopana je u novoj kripti krške katedrale 1174., beatificirana 1287., a kanonizirana 1938. god., iako je proces proglašenja sveticom počeo već sredinom 15. stoljeća. Među dvorcima koje je poklonila krškoj biskupiji nije naveden Trakošćan. Umrla je na Dan sv. Petra i Pavla 29. lipnja, ali joj se blagdan slavi dva dana ranije, 27. lipnja. Zaštitnica je trudnica, slijepih i nepokretnih osoba. Atributi su joj ruža i katedrala, a ponegdje i povelja koju drži u rukama. Svojom sveticom smatraju je Slovenci, Austrijanci i Nijemci. Nakon smrti njezinog supruga Wilhelma II. savinjski markgrof postaje Emin rođak grof Askuin Plain. Njega nasljeđuje sin Starhand I., a Starhanda I. sin Starhand II. koji je imao braću Ulrika, Weriganda i Bernarda. Starhand II. u ratnom pohodu gubi svoju markgrofoviju, a dobiva je Pilgrim Hohenwart. Njegov sin Ginter kratko vrijeme vlada savinjskom markgrofovijom, da bi je ponovo preuzeo Pilgrim. Nakon Pilgrimove smrti car Konrad III. tu markgrofoviju 1149. predaje Otokaru I. Štajerskom. Tim činom je Celje zvanično sjedinjeno sa Štajerskom. Godine 1341. u Münchenu car Ludwig IV. imenuje Miroslava [Friedricha] Savinjskog prvim celjskim grofom. Celjski grofovi će vladati ukupno 115 godina. Nakon pogibije posljednjeg celjskog grofa Ulrika II. 1456. god. posjedi celjskih grofova se dijele. Češki plemić Jan Vitovec postaje kapetan celjske grofovije. 1459. od cara dobiva Krapinu, a godinu dana kasnije i Zagorsku grofoviju. Udovici Ulrika II. Katarini

car namjenjuje, među ostalim, i nekoliko hrvatskih mjesta, dok je ostatak "mjesta, trgova i gradova" koji su bili u vlasništvu celjskih grofova, a nalazili se na području Hrvatske, vraćen hrvatskoj kruni. Među njima je naveden i Trakošćan (Trakenstein).

Ključne riječi: koruška kneginja (sv.) Ema Krška i njezin sin grof Wilhelm; darovnica cara (sv.) Heinricha II. (Bamberg, 16. travnja 1015.); vila Trakošćan i 30 kraljevskih seoskih gazdinstava; Donja Štajerska; Miroslav [Friedrich] Savinjski, prvi celjski grof; posljednji celjski grof Ulrik II.; podjela posjeda celjskih grofova

Austrijsko-hrvatska književnica i etnografkinja Mara Čop Marlet (Livorno, 1858.- Gorizia, 1910.), koja je nakon udaje za Huga pl. Berksa svoje drame i romane potpisivala uglavnom imenom Marie von Berks, u dnevnim je listovima *Wiener Abendpost* i *Grazer Zeitung* od 1894. do 1896. objavila nekoliko feljtona o Štajerskoj u srednjem vijeku. U njima je pisala o štajerskim piscima, životu plemkinja u samostanima, srednjovjekovnim običajima i nazorima, odjeći, obući i nakitu, ljekarnišvu i dr.

Za nas je posebno zanimljiv feljton pod nazivom "Gräfin von Peilenstein", objavljen 1894. u listu *Grazer Zeitung*¹ u kojem se autorica pozvala na "Celsku kroniku" Ignacija Orožena² iz 1854. godine. Ovaj je u predgovoru od 25. lipnja 1854., među ostalim, napisao slijedeće:

Cele, pod rimskoj oblastjoj glavno mesto srednjega Norika, u 14 ino 15 stoletu pa sedež toliko premožnih ino imenitnih grofov, ni samo le za vso Štajersko, nego tudi za vse sosedne dežeze imenitno mesto, kajti se je v njem mnogo godilo, kar zadene te dežeze. Zato obseže tudi celska kronika mnogo za domovino ino za sosedne dežeze pomnenja vrednega.

Koruška plemkinja Ema Krška (njem. Hemma von Gurk; slov. Ema Breže-Selška) osnovala je brojne crkve i samostane. U rimokatoličkoj crkvi štuje se kao svetica. Beatificirana je dana 21. studenog 1287., a kanonizirana 5. siječnja 1938. godine. Ikonografski se prikazuje kao plemkinja i opatica, a atributi su joj crkva s dva tornja, ruža ili povelja koju drži u ruci.

Sv. Ema rođena je 983. godine u Peilensteinu (slov. Pilštanj) u općini Kozje³ (njem. Drachenburg) u donjoj Štajerskoj (slov. Spodna Štajerska, njem. Untersteiern) kao jedino dijete svojih roditelja Engelberta I. von Peilensteina i majke Tute. Odrasla je na dvoru cara (sv.) Heinricha II. i carice (sv.) Kunigunde.

¹ Od 31. siječnja 1894., str. 1-2

² Katolički svećenik i vikar, povjesničar i pisac (Laško, 1819. – Maribor, 1900.)

³ Ova općina, koja graniči s Hrvatskom, ima ukupno 23 naselja i obuhvaća središnji dio brežuljkaste pokrajine Kozjansko i Obsotelje (dolina rijeke Sutle); Kozje je naselje i ujedno središte istiomene općine

Sveta Ema Krška (izvor: <http://www.zupajastrebarsko.hr/svetac.asp?id=703>)

Hemma von Gurk. Sebald Bopp, c. 1490. (izvor: https://de.wikipedia.org/wiki/Hemma_von_Gurk)

U darovnici njezinom starijem sinu Wilhelmu ovaj je car naziva unukom. Bila je udana za Wilhelma, grofa od Friesacha, Zeltschacha, Truxena i savinjskog markgrofa s kojim je živjela u dvorcu u Straßburgu u dolini rijeke Gurk. [U raznolikoj literaturi zato se sv. Ema navodi kao “Hemma/Emma von Gurk” i kao “Ema Breže-Selška” (slovenski naziv; prema suprugovim posjedima Friesach i Zeltschach), *op. a.*].

Albert von Muchar donosi u svom monumentalnom djelu “Die Geschichte des Herzogthums Steiermark”⁴ iscrpne podatke o njihovom porijeklu, pa navodi da njezin suprug Wilhelm potječe najvjerojatnije od starih karantanskih plemenitaša Walthuna (Valjhun) i Zwetbocha (Svetopolk) koji su imali velike posjede na rijekama Gurk, Glan, Savi i Savinji. Oni su od cara Arnulfa I. i Ludwiga II. dobili ogromno bogatstvo, a njihovi nasljednici Wilhelmi (I. i II.), zajedno s njihovim srođnicima Ottokarima, raspolagali su dodatnim posjedima na području zvanom Traungau i Chiemgau.

⁴ Vol. IV, str. 283-285.

Muchar navodi da Ema po ocu potječe od grofova Traungau, plemstva koje je bilo u srodstvu sa saskim carevima i koje je imalo velike posjede u Franačkoj, Bavarskoj, salzburškoj župi, Istočnoj marki, Karantaniji i njezinim markama, Kranjskoj i Furlaniji. Stari rod Peilenstein vuče porijeklo i od moćnih bavarskih kneževa, Ernesta II., od kojeg potječe Sighard I., grof od Koruške i Salzburga, a od ovog Sighard II. Od Sigharda II. potječe Engelbert von Peilenstein. U 10. stoljeću je izvjesna Imma, koja je bila u srodstvu s luitpoldincima i carem Heinrichom II., 975.godine od cara Otta II. dobila pravo da u mjestu Lieding osnuje trgovačku i novčarsku ustanovu te pravo na carinjenje, ali je to pravo kasnije prešlo na Gurk, a zatim i na područje Friesach (slov. Breže), pa se stoga pretpostavlja da je Imma Emina baka ili prabaka.

Ema je s Wilhelmom dobila dva sina, prije spomenutog Wilhelma i Hartwicha. Oni su poginuli 1030. godine u naselju Zeltschach (slov. Seliče) gdje je ova plemićka obitelj imala rudnik. Ubili su ih pobunjeni rudari. Šest godina kasnije poginuo je i njihov otac Wilhelm⁵. Njega je ubio grof Adalbero von Eppenstein kojemu je car Heinrich II. oduzeo vojvodstvo. Navodno je grof Adalbero htio odvojiti Karantaniju od njemačke države.

Peilenstein, rodno mjesto sv. Eme, i Trakošćan međusobno su povezani. A o čemu se radi, saznat ćemo u nastavku teksta.

Uz Trakošćan, koji se u postojećoj literaturi na slovenskom, njemačkom i latinskom jeziku naziva Trašendorf, Trahendorf, Traskendorf i Trakenstein javlja se u zagradi obično riječ Drachenburg, što je njemački naziv za Kozje. To, uostalom, navodi autor "Celske kronike" u poglavlju *Manj znane besede*, minijaturnom slovensko-njemačkom rječniku pojmova koji se javljaju u kronici.

Peilenstein je jedna od postaja na Eminom hodočasničkom putu koje su neizravno ili izravno povezane s njezinim životom i djelom i u kojima se očuvalo njezino štovanje od srednjeg vijeka pa sve do danas.

Peilenstein odnosno Pilštanj⁶ Orožen će, uostalom, spomenuti u vezi sa seljačkom bunom iz 1573.godine:

"1573. so se zopet slovenski kmeti na Štajerskem, Kerškem ino Horvaškem zavolj tlake spuntali. Njih beseda je bila: Rajši stokrat vmreti kakor više tlake delati. Eno četo ovih puntarjev so Uskoki pri Kerškem potokli, drugo četo je

---

⁵ Neki autori smatraju da je Emin suprug preminuo prije svojih sinova. Po njima se on razbolio na povratku iz Rima i umro u mjestu Gräbern u Lavantinskoj dolini te bio pokopan u crkvi sv. Lenarta. Postoji mišljenje da su sinovi sv. Eme ubijeni u okršaju s rudarima nakon što su dali ubiti njihovog kolegu Johanna Grünwalda koji je navodno napastvovao ženu nekog uglednika iz Breže

⁶ "Celska kronika, str. 131.

pa Jur Šratenbahski s cesarskimi pri Pilstanju zmagal. Med vjetimi puntarji koje je bil Šratenbahski prignal po tej zmagi v Cele prignal je bil tudi *Ilija* [Ilija Gregorić, *op.a.*] cesar puntarskih kmetov. Njega so bili potem peljali iz Cela v Zagreb ter so ga na razbelen železni tron posadili ino ga s razbelenoj železnoj kronoj kronali.”

U vrijeme najezde Turaka Peilenstein/Pilštanj je služio kao izvidnica. Grad je krajem 18. st. opustio, a građevni materijal odvezen za gradnju crkava i drugih objekata. Danas se mogu vidjeti samo njegovi skromni ostaci.

Nakon što je izgubila sinove i supruga Ema se povukla iz javnog života. Neki smatraju da je bila nabogatija žena svoga doba. Podigla je brojne crkve, a 1043. godine i ženski samostan u Gurku u koji je i sama stupila. Trećinu svog ogromnog imetka, naslijeđenog od roditelja, supruga i starijeg sina, kojemu su car Henrik II., član saske vladajuće kuće i jedini svetac među njemačkim carevima, a zatim i kralj Konrad II. darovali velike posjede, Ema je poklonila krškoj biskupiji. Pred smrt je svom prijatelju i savjetodavcu, salzburškom nadbiskupu Balduinu (Baldwin), darovala veliki broj posjeda kako bi u Admontu mogao podići samostan, što je bila njezina velika želja. To je 30 godina kasnije pošlo za rukom njegovom nasljedniku nadbiskupu Gebhardu. Admont je dobio čuveni benediktinski samostan koji se može podičiti bogatom bibliotekom, ali to Ema nije doživjela.

Zajedno sa suprugom i sinovima Ema je vodila rudnik zlata i srebra, a rudare je plaćala u zlatu i s njima dobro postupala. Sačuvani su ostaci rudnika i pratećih objekata kao što su veliko skladište ugljena i kuće za stanovanje. Pronađeni su i ostaci visoke peći (*plavž sv. Eme*) što je za to vrijeme bila napredna tehnologija.

Legenda o zasluženju nadnici i danas se prepričava. Prilikom gradnje katedrale u Gurku (Krško) neki je radnik prigovorio Emi da mu je platila manje nego što zaslužuje. Ema mu je pružila vrećicu s novcem i rekla neka se sam naplati. Ovaj je zagrabio točno onoliko novca koliko mu je Ema namijenila. Slična se legenda povezuje s caricom Kunigundom i gradnjom katedrale u Bambergu.

Jedna druga legenda prati gradnju katedrale u Gurku (Krško). Volovi su vukli građevni materijal i odjednom zastali. Vjeruje se da je Bog odredio upravo to mjesto za gradnju ovog sakralnog objekta.

Usmena predaja govori o Eminoj nepokolebljivoj vjeri i smislu za pravednost. Prenosjenje njezinih ostataka 1174. godine iz krškog samostana u kriptu velebne krške katedrale (“kripta stotinu stupova”) bila je potvrda njezinog čašćenja i, prema tadašnjim običajima, korak koji je vodio do beatifikacije. Godine 1287. u nazočnosti poglavara katedrale otvoren je njezin grob i pregledani su njezini ostaci (*inventio*) te prepoznati (*recognito*) kao blaženi. Proces kanonizacije tekao je sporo. U Avignonu je 1359. g. 30 biskupa zatražilo četrdesetdnevno čašćenje

ove blaženice (*Beate Marie Virginis et Sancte Hemme*), a iz 14. stoljeća sačuvani su rukopisi pod nazivom *Officium rhythmicum beatae Hemmae* i *Legenda beatae Hemmae* koji su, zajedno s ostalima, pohranjeni u Codexu 1/29 koruškoga Landesarchiva. Iz 1370. dolazi podatak o tome da su za Emin grob bile osigurane čuvarice što govori o velikom prilivu hodočasnika. Od 1465. godine krški biskupi rade na tome da se Ema proglasi sveticom. Usprkos podršci cara Friedricha III. u tome nisu uspjeli. Papa Pavao II. je odgodio kanonizaciju za neka bolja vremena. Proces je pokrenut 1494. i svjedoci ispitani na njemačkom i slovenskom jeziku, ali je ipak obustavljen. Peter Christoph Jäger je 40 godina istraživao život ove svete i 1709. objavio djelo pod naslovom "Acta sanctorum". Povodom 700. godišnjice njezine smrti vjernici su je slavili i čistili tri dana, od 27. do 29. lipnja. Budući da je Ema umrla na dan sv. Petra i Pavla 29. lipnja, crkva je njezin blagdan pomakla za dva dana ranije, dakle, 27. lipnja. Biskup Valentin Wiery uputio je 15. veljače 1879. papi Leonu XIII. zahtjev za kanonizaciju blažene Eme u čemu mu je pomogla knjiga Gregora Stellandera. Josef Löw, nakon dugotrajnog i iscrpnog istraživanja života i djela ove zaslužne plemkinje, od 1931. do 1934. radi na obnavljanju postupka, što je zahvaljujući podršci biskupa iz Gurka, Maribora i Ljubljane urodilo plodom. Dana 5. siječnja 1938. papa Pio XI. proglasio je Emu sveticom.

Za sv. Emu Kršku zanimali su se brojni znanstvenici, pisci i umjetnici. Tako joj je književnica Dolores Wieser posvetila povijesni roman "Hemma von Gurk", ali ju je 1938. nadležna državna komora (*Reichsschriftthumskammer*) izbrisala s liste podobnih književnika. Povodom 50. obljetnice Emine kanonizacije 1988. godine održale su se brojne svečanosti, kako sakralne tako i svjetovne prirode. Na dvorcu Straßburg bila je postavljena izložba. Zanimljivo je da je dana 26. lipnja papa Ivan Pavao II. posjetio Gurk i Emin grob te nazočio svečanoj misi u njezinu čast.

Mara Čop Marlet u svom kratkom, ali sadržajnom feljtonu iz 1894. godine, navodi da je krška biskupija "dobila posjede koji su danas opet u privatnim vlasništvu: grofovija Peilenstein s istoimenim dvorcem te dvorcima Montpreis (Planina), Hörberg (Podsreda), Wisell (Bizeljsko), Königsberg (Kunšperk), Windisch-Landsberg (Podčetertek) i Olimien (Olimje) te Rohitsch (Rogatec), Weitenstein an der Köding (Vitanje na rijeci Hudinji), Lemberg (Lemberg pri Šmarju), Anderburg (Grad Anderberg), Reicheneck i Nassenfuß an der Neuring (Mokronog na Mirni).

Čini se da Trakošćan (Traskendorf, Trašendorf, Trahendorf ili Trakenstein) ipak nije darovan krškoj biskupiji.

Priča o Emi nije dovršena. Slovenci je smatraju majkom njihovih predaka, starih Karantanaca i nevoljko gledaju na svojatanje ove svete koje je prisutno u zemljama njemačkoga govornog područja. Takvo što ni toj velikoj ženi i svetici ne bi bilo po volji.

Darko Marin⁷ piše da je “civilna podoba Eme ko kneginje in vladarice po letu 1938 zgodovinski zbledela, in bi bilo nujno njen lik iz mita svetnice prenesti na njeno politično podobo. Na novo bi bilo potrebno zgodovinsko ovrednotiti njen politični pomen za Slovenijo ter redigirati njeno legendarnost in svetniški mitološki lik z njeno realno podobo ene najmočnejših političnih osebnosti časa po raspadu velike Karantanije. Ohranila je slovenščino, omogočila odkup svobode, ustanovila za njen čas zelo napredne ustanove, biskupije i samostane. Prihajajućem feudalcem je postavila okvire za njihovo absolutno obvladovanje prostora, iz njene dediščine pa se je ohranilo do leta 1414 tudi ustoličevanje slovenskih knezov v slovenskom jeziku. (...) Z ustanovitvijo stare Jugoslavije in odcepitvijo Koroške po plebiscitu se je vprašanje njene nacionalnosti še posebej zaostriilo. Predsvem pater Jozef Löw, predsjednik samostana redemptoristov na Krki je zagovarjal njeno nemško poreklo. Vendar pa je v Vatikanu prevladalo spoznanje o tem da je Ema ostala ves čas zgodovinskega procesa njene beatifikacije v zgodovinski zavesti Slovencev, kar je eden najvećjih dokazov da je bilo izročilo njenega porekla potrjeno prav iz tega rodu.”

Vratimo se feljtonu Mare Čop Marlet, jednom od pionira izvaneuropske etnologije i ranom vjesniku suvremenih zagovornika ideje o vrijednosnoj jednakosti kultura. Nakon osnovnih biografskih podataka o ovoj slovenskoj i njemačkoj sveticici Čop Marlet će nas upoznati sa zanimljivim pojedinostima koje je našla u Oroženovoj kronici i nadopunila ih podacima iz Mucharovog opsežnog djela “Geschichte des Herzogthums Steiermark”. Isti će Emu i njezinog starijem sina Wilhelm dovesti u vezu s Trakošćanom.

Evo ponajprije kratkog pasusa iz “Celske kronike” Ignacija Orožena koji je za autoricu feljtona vjerojatno bio polazna informacija.

“1015 – 16. aprila je dal cesar Henrik II Vilhelmu sinu grofinje Eme Pilstanjske 30 kraljevih kmetij v okolici T r a š e n d o r f ino vse kar je cesarjevega bilo med Savoj ino Savinjoj, med Sotloj ino Nerinjoj. (Eichorns Beitrag I. 170)”.

Mara Čop Marlet je taj čin, odnosno dokument o darivanju proširila informacijama iz Mucharovog djela i čitaljima ga predstavila ovako:

“Diesem eben genannten Grafen Wilhelm dem Jüngerem schenkte Kaiser Heinrich II. zu Bamberg 1016 am 16. April (Judict XIII) die Villa⁸ Traskendorf (Drachenburg), dann 30 königliche Mansus und überdies noch

⁷ Radio na obnavljanju “Eminog grada” u dolini rijeke Mirne. Tekst je preuzet s internetskog portala gore-ljudje.net

⁸ Vila će se, u vezi s Trakošćanom, spomenuti i u drugim izvorima. Lat. riječ *villa* može se prevesti kao: seoski dvorac, dobarce, zaselak, i vila (Hor.sat.1,5,80)

alles, was er, der Kaiser, in der Grafschaft des Wilhelm im Sanngau zwischen den Wässern Save, Sann, Sotel und Mirna (Neuring) besaß. [Upravo ovom rečenom grofu Wilhelmu Mlađem poklonio je car Heinrich II u Bambergu 1016 godine dana 16. travnja⁹ (Judict XIII) vilu Trakošćan (Kozje) i 30 kraljevskih kmetskih gazdinstava te sve što je on, car, posjedovao u Wilhelmovoj savinjskoj grofoviji između rijeka Save, Savinje, Sutle i Mirne (Neuring).]

Slijedeći pasus, u kojem Orožen izvještava da je Emin sin Wilhelm dobio još jedan vrijedni imetak, i to od kralja Konrada II., za nas je od manje važnosti:

“1025 -11.maja je dal cesar Konrad II Vilhelmu, grofu savinske mejne grofije ino krajine 30 kraljevih dvorov (mansus) med vodami : Coprivnice, Chodigne ino Ogvanje, ino med Kerkoj, ino Savinjoj. (Much. G. d. St. V. 276).”

Ostavit ćemo na trenutak ove suhoparne, ali dokumentima potkrijepljene i za nas važne podatke koje donose Mara Čop Marlet, Ignacij Orožen i prije citirani Albert von Muchar¹⁰ te se okrenuti onom istom mistično-religioznom zanosu i oduševljenju s kojim je narod pratio ovu sveticu i njezina čudotvorna djela.

Mara Čop Marlet (Marie von Berks) i njezin drugi suprug Hugo von Berks živjeli su između Goričice kod Šentjura i Beča. Berks je bio slovenski poslanik, a kasnije član austrijskog carevinskog vijeća. Bračni par i njihov sin jedinac često su navraćali u dvorac Reifenstein (Blagovna)¹¹ u mjestu Goričica koje se nalazi na području općine Kozje kao, uostalom, i Emino rodno mjesto Peilenstein.

Autorica feljtona je upravo tamo čula priče o svetoj Emi i njezinim čudotvornim moćima. Priča se da je sve počelo kada se svetica, obasjana božanskom svjetlošću, pojavila u svojoj grobnici. Vijest o tome, piše autorica feljtona, brzo se proširila, pa joj je narod u čast podigao dvije crkve, jednu na području Kozjeg ili Kozjanskog (njem. Drachenburg) uz potok Feistriz (slov. Bistrica),¹² a drugu na vrhu Vinarske

⁹ Izvori se ne slažu oko datuma. Original je izgubljen, a kopija se čuva u klagenfurtskom Zemaljskom arhivu (Landesarchiv in Klagenfurt). Konzultirati: RI II, 4 n 1879, u: Regesta Imperii Online; URI: http://www.regesta.imperii.de/id/1016-04-15_2_0_2_4_1_697_1879

¹⁰ Rođen kao Anton Muchar von Bied und Rangfeld (Lienz, 1786.- Graz, 1849.). Benediktinski svećenik, bibliotekar, povjesničar, pisac, doktor filozofije i rektor Karl-Franzens-Universität u Grazu

¹¹ Mara Čop Marlet Bukovcu je sastavila biografiju za njegovu izložbu u Beču 1903.godine. Iste godine Bukovac je u svom zagrebačkom ateljeu portretirao dječaka Huga Roberta, sina ovog bračnog para. Godinu dana kasnije slikar je boravio na njihovom imanju Blagovna gdje su nastali portreti dječakovih roditelja.

¹² Vjerojatno u naselju Bistrica ob Sotli. To bi mogla biti crkva sv. Petra koja se po nekima prvi put spominje 1257. godine. Kad je postala župnom crkvom, naselje Leskovec, navodno najstarije srednjovjekovno naselje na tom mjestu, nazvano je Sankt Peter bei Königsberg (slov. Sv. Peter pod sv. Gorami).

gore. Ova prva, piše Čop Marlet, gleda prema Peilenststeinu/Pilštanju.

U okolici dvorca Reifensteina (Blagovna) autorica feljtona je čula pripovijest o tome kako je sv. Ema oživjela sedmogodišnju kćer izvjesnog Juršea iz Kruškaveca. Djevojčica je cijeli dan ležala na odru. Rodbina i susjedi okupili su se kako bi je tužaljka ispratili na drugi svijet, kad je njezin otac odjednom kleknuo ispred odra i zazvao sv. Emu, preklinjući je da mu vrati dijete iz mrtvih. Naočigled prisutnih djevojčica je maknula veo s lica, pridigla se i veselo nasmiješila ocu kao da se ništa nije dogodilo.

Jedna druga predaja govori o mladiću koji je htio posjeći stablo na mjestu na kojem se danas nalazi kapela sv. Eme. Nakon trećeg udarca sjekirom srušio se i nije više davao znakove života. Kad su sljedeći dan njegovi prijatelji zazvali sv. Emu mladić je oživio.

Kažu da je ova svetica činila da slijepi progledaju, a oduzeti prohodaju. Priča se i to da su iznenada oslijepili oni koji u svetičinu moć nisu vjerovali i s njom se izrugivali.

Za vrijeme epidemije kuge narod joj se često obraćao. Tako je jedan seljak iz mjesta Žepina ostao bez šest sinova. I sedmom je prijetila smrt. Tijelo mu je bilo posuto prištevima i mjehurima. Otac se zavjetovao sv. Emi da će, ako mu ona pomogne, sa svojim sinom obići njezin grob. Jedva da je otac izgovorio zavjet, mladić je ustao i obratio mu se ovim riječima: "Da si i moju braću zavjetovao sv. Emi, ne bi bili umrli. Sveta Ema mi se ovaj čas obratila i obećala da ću ostati na životu."

U općini Paka kružila je priča o svetom stablu smreke. Legenda kazuje da su dvije sestre čuvale ovce u šumi. Starija sestra Tereza vidjela je goluba kako slijeta na vrh smreke. Pokazala je to svojoj devetogodišnjoj sestri Jerički koja je, nakon što je podigla pogled prema vrhu smreke, uzbuđeno kliknula: "To nije golub, nego Majka Božja!". To je i dalje govorila dodavši da Gospa od seljana zahtijeva da na ovom mjestu podignu kapelu. Kako su se seljani sve više počeli okupljati oko smreke, neki ih je žandarm htio rastjerati, pa je posjekao smreku, ali se Majka Božja pojavila na drugom stablu. Od tog trenutka ljudi više nisu prestajali dolaziti ovamo.

U Štajerskoj se pričalo o "crnim ribicama" u Svetini. U potoku Kozici svako su se jutro pojavljivale ribice posute crnim pjegama koje su siromašnom puku služile za hranu. Nakon što je neki zidar na dan Velike Gospe uporno radio na crkvi, ribice su odjednom nestale iz potoka i više se nikada nisu pojavile.

Nema raskrižja u Štajerskoj na kojem nema kapele posvećene svetoj Emi, niti sela pred kojim ne stoji križ ili kapela, okićena svježim cvijećem u znak sjećanja na ovu neobičnu plemkinju i sveticu, a tako je, piše Čop Marlet na kraju svog nadahnutog feljtona, i u njezinoj drugoj domovini Koruškoj.

Vratit ćemo se "Celjskoj kroniki" Ignacija Orožena i važnim podacima koji će

rasvijetliti prošlost donje Štajerske, a time i ujedno povijest dvorca Trakošćan, ali ćemo prije toga dati riječ Mucharu te iznijeti podatke koji za ovaj događaj donosi *Regesta Imperii II Sächsisches Haus (919-1024); Heinrich II – RI II, 4 n.1879.*

Neki izvori navode da je grofu Wilhelmu posjede darovao najprije kralj Konrad II., a zatim i car (sv.) Henrik II. No mi ćemo vjerovati kroničarima koji su ovdje navedeni. Svi oni navode vilu ili dvorac Trakošćan (Traskendorf, Traschendorf, Trahendorf i Trakenstein) koji se nalazi na području zvanom Drachenburg (slov. Kozje) i koji povezuju sa savinjskim grofom Wilhelmom, sinom grofice od Peilensteina odnosno sv. Eme (njem. St. Hemma).

Autoru opsežnog djela "Povijest Štajerske" ovo je važan dokument.¹³ On rasvjetljuje prilike i događaje u Donjoj Štajerskoj s početka 11.stoljeća:

"Eben über dieses untere Land gibt jetzt eine Urkunde neues Licht. Am 16. April des Jahres 1015 schenkte Kaiser Heinrich II zu Bamberg auf Vermittlung des Erzbischofs Heribert zu Köln und des Bischofs Eberhard zu Bamberg, endlich aus Zuneigung gegen seine Blutsverwandte Hemma, Mutter des Grafen Wilhelm von der Saune oder im Sanngau, eben diesem Grafen zur Belohnung treuer Dienste 30 königliche Huben¹⁴ im Orte T r a c h e n d o r f (Drachenburg) und dazu noch alles Fiskaleigenthum zwischen den Flüssen und Bächern Save, Sann (Soune), Zottla (Zode) und Nirine im Sanngau und in der Grafschaft Wilhelms mit allen darauf seßhaften Hörigen beiderlei Geschlechts mit allen Hochheitsrechten und mit Mauthregale.¹⁵ Wieder zu Bamberg am 18. April 1015 erhalten Hemma und ihr Sohn, Graf Wilhelm, einen kaiserlichen Schenkungsbrief über den dritten Theil eines kaiserlichen Salzwerkes im Admontthale mit allen dazu gehörigen Grund und Boden, mit Ertragnissen und Hörigen, ja noch mehr: auch Markt- und Mauthrechte mit dem Metall - und Münzregale, insbesondere in der Grafschaft Friesach, aber auch auf allen Eigengütern dieses hochedlen Geschlechts."¹⁶

¹³ Geschichte der Steiermark, sv.IV, str. 269-270.; Ovo monumentalno djelo, koje je objavljeno od 1845. do 1874. godine (ukupno 9 tomova), u literaturi se navodi uglavnom pod naslovom "Geschichte des Herzogthums Steiermark". Prva četiri toma napisao je i objavio Muchar. Sljedeća dva sastavili su njegovi kolege Pranger i von Gräfenstein, a posljednja dva Historical Society of Styria prema Mucharovim zabilježkama. (U nastavku: G.d.S.)

¹⁴ Ovdje se vjerojatno radi o tiskarskoj pogrešci. Trebalo bi stajati "Hufe" što na njemačkom znači lanac zemljišta (otprilike 30 jutara), a ujedno i seosko gazdinstvo, dobro ili selište.

¹⁵ Archiv für Süddeutschland. II 214, 225. In villa dicitur Trachendorf, triginta regales mansus, et insuper quidquid habemus unter fluenta Savoe et Soune, in comitatu suo in proprium tradimus cum teloncis. (U nastavku: A.f.D.) (Podn. napomena je Mucharova)

¹⁶ Archiv für Süddeutschland. II.224-226: Contulimus tertiam partem Salinae nostrae in villa Admontensi cum omni jure, sicut illam in usibus nostris habuimus, et cum omnibus appertinentibus suis. (Podn. napomena je Muchareva)

U prijevodu: *Upravo će na ovaj donji dio zemlje (odnosi se na Donju Štajersku) jedan dokument baciti novo svijetlo. Dana 16. travnja 1015. godine car Henrik II. u Bambergu posredstvom nadbiskupa Heriberta iz Kölna i biskupa Eberharda iz Bamberga, a iz naklonosti prema svojoj rođakinji Hemmi, majci Wilhelma Savinjskog iz savinjske župe, daruje upravo tom grofu kao nagradu za vjerno služenje 30 kraljevskih dvorova u mjestu Tr a c h e n d o r f (Kozje) i k tome još svu državnu imovinu između rijeka i potoka Save, Savinje, Sutle i Mirne u savinjskoj župi i u Wilhelmovoj grofoviji, sa svim ljudstvom obaju spolova koje je tu nastanjeno, i svim kraljevskim pravima i regalnim pravima na carinjenje. Ponovo u Bambergu, dana 18. travnja 1015., dobivaju Hemma i njezin sin, grof Wilhelm, carsku darovnicu kojom postaju vlasnici trećine carskog rudnika soli u dolini Admont sa svim pripadnim zemljištem, prihodima i ljudstvom te povrh toga: prava na trgovanje i carinjenje s regalnim pravima koji se odnose na metal i kovani novac, i to posebno u grofoviji Friesach, ali i na svim drugim posjedima ovog plemeniog roda.*

Muchar će spomenuti i darovnicu kralja Konrada II.¹⁷ pozivajući se na isti izvor¹⁸ te navesti da je kralj Konrad dana 30.12.1028. potvrdio tu svoju darovnicu kao i sve ranije darovnice cara Heinricha II.

Svetoj Emi Krškoj i njezinom suprugu Vilhelmu II. ovaj će kroničar posvetiti puno prostora u svom djelu, pa će tako pratiti njihovo porijeklo i nabrojiti mnogobrojne posjede kojima su raspolagali i navesti brojne zasluge ove plemkinje i svetice.

Evo što donosi Regesta Imperii II. za Sasku vladajuću kuću (919.-1024.); Heinrich II:

“1016 April 15, Bamberg.

Heinrich schenkt auf Intervention der Kaiserin Kunigunde, des Erzbischofs Heribert von Köln sowie des Bischofs Eberhard von Bamberg dem Grafen *Wilhelm* in dessen Grafschaft im Sanngau 30 Königshufen zu Drachenburg (nördl. von Rann/Save, Jugoslawien) und den ganzen königlichen Besitz zwischen den Flüssen Save, Sann, Sottla und Neiring zu freiem Eigen (*qualiter nos pro petitione dilectissimae coniugis nostre Cunigunde imperatricis ac interventu Heriberti archiepiscopi Coloniensis ac Eberhardi episcopi Babenbergensis Willihelmo comiti predium quoddam //dedimus memores etiam donne Hemme, suae matris, nostre videlicet neptis, quia nobis una cum filio satis devote sepe servivit. Pro hac quoque remuneratione eidem W.// in villa quae dicitur Traskendorf XXX regales mansos et insuper quicquid*

¹⁷ G.d.S., sv. IV, str. 276.

¹⁸ A.f.D. II, str. 226-227.

habemus inter fluenta Souuuuę, Zotle et Nirine in pago Seuna in comitatu suo in proprium tradidimus). – Guntherius canc. vice Ercambaldi archicap.”

Vratimo se sada Oroženu koji će nas izvijestiti o važnim događajima koji su se u savinjskoj markgrofiji zbili prije i poslije tragične smrti Eminog supruga Wilhelma, a odnose se, među ostalim, i na Hrvatsku.

Krenut ćemo od kraja 9. stoljeća, poglavlja pod naslovom *Četerta doba (600.-1149.)* u kojem u podnaslovu stoji: *Od naselvanja sedajnih Slovencev po Celskem do sdruženja spodne gorotanske mejne grofje s Štajerskoj.*

“895 je”, izvještava Orožen, “bil Luitpold grof savinske krajine. On je prvi grof ove krajine, katerega po imenu poznamo.” (Much.G.d.St. II. 36.)

“899-902 višikrat so Madjari v naše kraje pridirjali, ter so tu strašno divjali. Komorkolj su oni došli, so cerkve ino stane požigali, ženske za kite zvezali ino jih saboj gnali, muškim pa iz života serca rezali, koje su teple pogoltali. Človečko krv so si napivali; kupi merličev so jim bili mize ino klopi. Po vsih naših deželah je bil taki strah pred temi divjakom, da u vselej po litanijah molili naj bi ih Bog pred besom Madjarov milostlivo obvaroval.” (Much. d. St. IV. 243; Krempf. Dogod. 83. Welzer Kirchenlex.)

“970. godine je že bila sedajna Štajerska razdeljena ve dve mejne grofiji, naime: v gorno ino spodno gorotansko¹⁹ mejno grofiji. Spodna mejna grofija je obsegala

¹⁹ Druga riječ za karantansko. Karantanija je povijesna pokrajina u Istočnim Alpama s približnim granicama na rijekama Dravi, Zilji i Anizi (Enns), nastanjena u ranome srednjem vijeku Karantancima, predcima Slovenaca. Najkasnije od 626. pa do 658. bila je dio slavenskog plemenskog saveza na čelu sa Samom, a nakon raspada saveza približno do 745. samostalna kneževina i prva slovenska državna tvorevina sa središtem u Krnskom gradu (*civitas Carantana*). Za vladavine posljednjeg neovisnog kneza Boruta Karantanija je postala (oko 748.) vazalna plemenska kneževina s unutrašnjom samoupravom u sastavu franačke države. Do početka IX. st. imala je svoje domaće kneževe. U drugoj pol. VII.st. za vladavine Gorazda i Hotimira provodilo se u Karantaniji pokrštavanje. Oko 820. Karantanija je kao grofovija (na čelu s franačkim grofom) došla pod izravnu vlast Franaka. Pri reorganizaciji države uključena je u Istočnu marku, koja je Verdunskim ugovorom iz 843. ušla u sastav istočnofranačke države (Njemačke). Karantanija se potkraj IX. st. razvila u posebno vojvodstvo koje je obuhvaćalo susjednu grofoviju uz Savu te Donju i Gornju Panoniju. Prodor Mađara sveo je teritorij vojvodstva na njegovu jezgru koja je personalnom unijom bila povezana s Bavariskom. Prilikom obnavljanja njemačke vlasti nad susjednim pokrajinama s ponovno osamostaljenim Karantanskim Vojvodstvom (976.) sjedinjene su susjedne marke – Karantanska, Podravska, Savinjska, Kranjska, Istarska, Furlanska i Veronska krajina te nekoliko grofovija na Muri i Anizi. Te su zemlje bile sjedinjene u Veliku Karantaniju koja je obuhvaćala gotovo cijelo područje današnje Slovenije. U XI. i XII. st. pojedine su se krajine postupno osamostalile pa su bile podređene kralju. Kranjska i Savinjska krajina sjedinile su se oko polovice XI. st. u Veliku Kranjsku. Karantanskoj krajini koja je oko 1000. bila u posjedu obitelji Eppenstein, pripojeno je područje Mure, a 1147. Podravska krajina. Kasnije je Karantanska krajina nazvana Štajerskom po bavariskim grofovima Traungau od Steiera, u posjedu kojih je bila od 1055. U užoj Karantaniji (Koruška) vojvodstva je čast zadugo ostala nasljedna. Ustoličenje vojvode obavljalo se po posebnom obredu.

sedajno Štajersko med Dravoj ino Savoj. V tej mejni grofiji sta od 970-1036 mejna grofa bila Vilhelm I ino potem Vilhelm II mož svete Eme Pilštanske. Bila sta ona menda iz roda gorotanskoga plemenitaša Svetboha, kojemu je bil dal cesar Arnulf leta 898 velke posestva po sedajnom Koroškem ino dolnjem Štajerskem²⁰. Imenovala sta se ova grofa od svojih posestev, katere sta ob Savini imela, savinska mejna grofa, nemško: *Markgrafen von der Soune – Sann.*” (Much.G.d.St. IV.270)

Sljedeća dva pasusa kroničar posvećuje gore navedim darovnicama iz 1015. i 1025. i prelazi na smrt Eminog supruga Wilhelma II. i njihovih sinova Wilhelma i Hartwicha, pa kaže sljedeće:

“1036 je vmerl mejni grof Vilhelm II. Njegova sina sta že oba pred njim pomerla, zato ni bilo za njim nobenega naslednika iz njegovega naroda. Po mnenju Karlmana Tanglua²¹ so dobila za tim grofom savinsko mejno grofijo s savinskoj krajnoj vred grofi Plain. Askuin Plain, v žlahti s Emoj, udovici grofa Wilhelma II, je tudi bil prvi savinski grof za Vilhelmom II. Vmerl je između 1050 ino 1060. Njegov naslednik je bil njegov sin grof Starhand ki je vmerl pred letom 1090 ino zapustil 4 sinove, naime: Starhanda II, ki je bil za očetom mejni grof, Ulrika, Weriganda ino Bernarda.

Grof Starhand II ino njegova brata so solnogradškega škofa Tiema preganjali, ga 1095 vjeli ino potem 5 let v ječi zapertega imeli; Tiemo pak ki je bil s pomoćjoj nekega svojega prijatelja iz ječe izbegnil je te grofe svoje nasprotnike proklel. Od te dobe je bila sva sreća ove grofe zapustila. Najprije je Ulrik vmerl. Okoli leta 1123 se je bil mejni grof Starhand II s Bernardom bratom gorotanskoga vojvode Engelberta II v vojsko zapletil v koji je bil zgubil svojo mejno grofijo. Verh te nesreće se je še tega grofa lotila huda bolezen, koje se ni mogel više znebiti. V strošni ino od svih zaničevana sta grof Starhand II ino njegov brat Werigand svoje življenje končala. Mejno grofijo grofu Starhandu II vzeto sta dobila grof Pilgrim Hohenwart ino njegov sin Ginter.

1137 se je grof Ginter nad pobožnim Wolfoldom, admontskim opatom pregrešil te ga je hudobno dal na konja na opak privezati ino ga tako h zasramovanju okoli voditi. Wolfold je usled tega od žalosti vmerl. Hmalo za njim je grof Ginter v večnost šel ino Pilgrim sklenil versto mejnih grofov spodne gorotanske mejne grofije. (Much. G.d.St.VI.406)”

Podnaslov poglavlja pod nazivom *Peta doba (1149.-1341.)* glasi: *Od sdruženja spodne mejne grofije s Štajerskom do povzdige gospodov v grofovski stan.*

Poglavlje započinje sljedećim pasusom:

²⁰ Jedno je južna Štajerska, a drugo Donja Štajerska (Untersteiern) koja je nakon Prvog svjetskog rata priključena državi SHS i danas pripada Sloveniji.

²¹ Mitteilungen des historischen Vereines in Steiermark sv. IV, str. 91.

“Po smerti staroga mejnega grofa Pilgrima je cesar Konrad III spodno gorotansko mejno grofijo Otokarju I, štajerskom mejnem grofijo podelil. Ne zna se scer, katero leto se je ravno to zgodilo bilo, ali gotovo je, da ste obe mejne grofije leta 1149 že sdružene bile. Tako je ovi čas Cele h štajerski deželi prišlo. (Much.G.d.St. IV. 406)”

“1173 sta crkvenom saboru v Gornemgradu bila Bertold vikši diakon savinske doline ino Gebhard Saneški.”

“1201 4 maja je bil v našem kraju tak siloviti potres da se je mnogo stanov ino gradov rasulo.”

“1209 je u nekom pismu Jurjevega Kloštra za pričo potpisal Gebhard Saneški, sin Gebharda II . (Fröhlich, Genealogia Sunekiorum).”

“1224. 8.12. se je v Mariboru Kunrad Saneški, sin Gebharda III za pričo potpisal v pismu zastran Zidanega mosta, katerega je bil vojvoda Leopold ta čas pozidal. (Fröhlich, Genealogia sunekorum).”

Godine 1256. su, izvještava kroničar, na ovom području poplavile mnoge rijeke.

1261.-1262. harala je životinjska kuga.

1270. je godine od gladi pomrlo mnogo ljudi.

“1309 je Ulrik Saneški štajerskom vojvodi Miroslavu III na pomoć šel zoper puntarja.”

“1323 nedelo pred svečnico sta Elisabeta, vdova grofa Hermanna Hainburškoga ino grof Ulrik Pfanberski, sin Marijete Hainburske, celski grad ino celsko mesto gorotanskom maršalu Konradu Aufenštajnskomu zastavila (J.C.Aquil.Annal. II 439). Iz tega zvemo da so bili Hainburski ti čas vlasnici celskog grada ino mesta.”

“1339 je vojvoda Albert II Miroslavu Saneškom pismeno iz grada naročil naj on i njegovi dediči Jurjev Kloštar v svojo varstvo vzamejo. (J.C.Aquil. Annal.III 193)

U podnaslovu poglavlja *Šesta doba (1341-1456)* stoji: *Od povzdige saneških gospodov v grofovski stan do smerti poslednjega celskega grofa*

“1341. ponedelek je po beli nedeli v Monakovem cesar Ludovik IV po privolenju ino priporočenju vojvoda Alberta II Miroslava Saneškog zavolj njegovih mnogih zaslug v grofovski stan povzdignul ino ga grofa Celskega imenoval.”

Orožen u nastavku teksta navodi područje koje je u to vrijeme zauzimala Celjska grofovija te pretke Miroslava Saneškog koji je 1341. imenovan celjskim grofom. Preci su mu bili prva saneška ili savinjska gospoda Gebhard i Leopold. Otac mu je bio Ulrik Saneški, a majka Neša Badenska, kći Ulrika Hainburškog.

Godine 1348. to je područje zahvatio potres, a godinu kasnije harala je kuga.

Dana 9. ili 13.kolovoza 1359. godine preminuo je Miroslav I. Pokopan je u celjskoj minoritskoj crkvi. S prvom ženom Anom, kćerkom saskog grofa Johanna,

dobio je Anu i Katarinu. Druga žena mu je bila Dietmunda pl. Walsee koja mu je rodila Ulrika i Hermanna. (J.C. Aquil.III, 239)

“1361 sta celska grofa verbovski grad dala Otonu ino Joanezu Bistriškom.”

“1367 je Kolo Vozeniški celskim grofem Verbovec za 1000 gold zastavil.”

“1372 cesar Karl IV v Bernu celske grofe s pismom od 30.9.1372 vnovič v grofovski stan povzdignul”. To su potvrdili austrijski vojvoda Albert III. i Leopold pobožni u Nürnbergu.

1385. je umro celjski grof Hermann I. Pokopan je u celjskoj minoritskoj crkvi. Bio je oženjen Katarinom, kćerkom bosanskog kralja Stjepana I. Tvrtka. Imali su sinove Joaneza i Hermanna.

1392. godine umire celjski grof Wilhelm I.

U veljači 1395. su “celjski grofovi (menda Hermann II s svojim sinovi vred) pri deželnom sboru v Križevcih na Horvatskem, v kojem su vogerskega kralja Sigismunda poterdili horvatskega ino slavonskega kralja.” (Svear, Ogledalo Ilirie, IV, 168)

1396. je celjski grof Hermann II. s kraljem Žigmundom krenuo na Turke.

Dana 9.rujna 1398. je “kralj Sigismund horvatsko mesto Varoždin celjskem grofu Hermannu II v vlast dal. (J. C. Aquil. Annal. III.315)”.

1401.se kralj Žigmund zaručio s Barbarom, najmlađom kćerkom celjskog grofa Hermanna II.

1402. u Krakovu je okrunjena Ana, kći celjskog grofa Wilhelma I. i žena poljskog kralja Vladislava.

1406.godine je celjski grof Hermann II. od kralja Žigmunda za 48 000 guldina kupio “horvatsko međimurje”. (Pierer. Conv. Lex.)

1408. se kralj Žigmund oženio Barbarom, a dvije godine poslije postao njemački car.

Od 1420. godine, pa do svoje smrti 1434. grof Hermann II. je bio hrvatski i slavonski ban.

“1421 je vmerl poslednji ortenburški grof Miroslav. Po sporočilo tega grofa ino po pogodbi so 1377 ortenburški s celskimi storili, ste zdaj po smerti poslednega ortenburškega grofa celskim pripadle ortenburška ino sternberska grofija, više od 40 štirjaških mil zemle htema grofijama so spadali sledeće mesta, bergov ino gradovi: (...) V Horvatskem pa od kralja Sigismunda celo Zagorje od izvira Sotle do njenega iztoka v Savo.”

“Grof Hermann II se je zdaj imenoval Celski, ortenburski, sternberski, ban Dalmacie, Horvacie ino Slavonie, vladar (gubernator) zagrebačke škofije ino tast cesarja Sigismunda” (Svear, Ogledalo Ilirie, IV, 174)

“1422 je vmerla (v Krapini ?) grofinja Elizabeta, žena Miroslava II celskega, hči Frankopansko-Modruško-Kerčkega grofa. Pokopali so jo v minoritansko cerkev.”

“Grof Miroslav je bil ob svojoj ženitvi od svojega očeta grofa Hermanna II

dobit grade Steinšnek (menda Steničnek vo Horvatskem), Samabor, Mehovo, Novomesto, Kostajnovico ino Kerško, kjer je grof Miroslav s svojoj ženoi večider prebival.”

Godine 1425. Miroslav II. Celjski [*Miroslav* = prijevod njem. imena *Friedrich* – op. recenz.] tajno se vjenčao s Veronikom Desiničkom. Otac ga je dao zatvoriti u Ostrovicu, potom u celjski toranj. Srušio mu je grad Friedrichstein koji je Miroslav II. podigao u Kočevju. (Hahn, Chilliier Chronik)

1428. Veroniku su doveli u Celje i sudili joj. Bila je oslobođena krivnje, pa ipak je otpremljena u Ostrovicu gdje su je dali utopiti.

1435. Barbara Celjska je u dobi od pedeset godina “bacila oko” na poljskog kraljevića Kasimira.

1437. umire kralj Žigmund.

Dana 16. kolovoza 1443. godine car Miroslav IV. i Ulrik II. su sklopili Celjski mir. Car je celjskim grofovima, ukoliko Habsburgovci umru prije, oporučno namijenio pazinsku grofoviju, austrijsku Istru, Kostajnovicu, a celjski grofovi caru, ukoliko umru prije, celjsku, ortenburšku i sternbersku grofoviju.

1446. Vitovec je s Mađarima krenuo na Slovensku Bisticu, pa zatim na Ptuj. On je oba grada obranio, pa se Sibirjanin povukao iz Štajerske i u okolici Koprivnice i Čakovca plijenio i pustošio.

1449. godine je “grof Ulrik Celski deželni sbor v Križevcih sbral zavolj Heninga Susedgraškega. Potpisal se je grof v tem sboru: Mi Ulrik po božji milosti knez Cela, Ortenburga ino Zagorja, ban slavonskega kraljevstva.” (Svear, Ogljedalo Ilirije, IV, 279)

1451. godine su celjski grof Miroslav II. i Martin Frankopan pavlinski samostan u Lepoglavi darovali Hrvatskoj. Te iste godine umire Barbara.

1452. godine se i Ulrik II. slično potpisuje: “Tudi mi Miroslav ino Ulrik po božji milosti celska, ortenburska ino zagorska grofa, bana slavonskoga kraljevstva.” (Svear, Ogljedalo Ilirije, IV, 259)

Za poglavlje *Sedma doba (1456-1848)* stoji u ponaslovu: *Od razdelitve celske grofije do austrijske prekucije.*

“1456 udova Katarina sazvala sbor, naddvornike, vitezove ino savetodavce. Potem se še v tem sboru Vitoveca izvolili vojskovođa celski grofiji ino so udovi celski grofinji vernost prisegli. (...) Javilo se 21 snubačev za posede celske grofije”

9.11.1456. u Beogradu je u 50. godini poginuo Ulrik II., posljednji celjski grof, sin Miroslava II. i Elizabete Modruške. S njim je ugašena loza celjskih grofova koji su vladali u Celju tijekom 115 godina. Autor kronike mu je, kao posljednjem celjskom grofu, posvetio veliku pažnju.

“Grof Ulrik II Celski je bil zdaj naj imenitnejši ino mogočnejši grof rimsko-

nemškega cesarstva. Imel je mnogo lastnih dežel, bogatstva pa toliko, kakor ga nista imela ne kralj ino ne cesar; bil je ban na Horvatskem, slavonskem ino v Dalmaciji, zet serbskega vladarja Jurja Brankoviča, stric češkega, vogerskoga ino horvaškega kralja ino austrijskega vojvoda Ladislava, mesto kojega je Austrio vladal; bil je clo svak rajnega turškega sultana Amurata II (vmrl 1451), ki je imel Maro, drugo hčer Brankoviča, za svojoj ženo, ja clo se tudi v žlahti s cesarskimi cesarji, kajti je bila njegova žena Katarina, hči Irene Katakucene. Ali vsa tolika moč ino čast niste mogle njegove nenasitljivo serce vpokojiti.”

Orožen ga ovako opisuje: “Bil je visoke, kolj čverste postave, suhega života, bledega pa zalega obraza, njegove oči so velke pa krvave, njegove perse močno napete, noge tanke, njegov glas pa hripast. Bil je bistrega uma. (...) Njegova obleka je bila zmiram krasna ino zlatom prošita.”

Orožen donosi i ovaj zanimljivi podatak:

“Grof Ulrik je najdel za svojim očetom velik zaklad v saneškom gradu. Pri prepeljavanju tega zaklada v Cele, se je nek siloviti vihar vzdignul, ki je poslopja odkrival ino drvesa posiral.”

Budući da je to bio posljednji celjski grof, autor istoimene kronike donosi u nastavku *Imenik mesta, tergev ino gradov koji su celjski grofi negdaj posedli na Štajerskem, Koroškem, Horvaškem ino Austrijanskem*.

U Hrvatskoj su to: “Zagreb, Samabor, Steničnik, Medvedgrad, Jurjevo, Krapina, Carvar, Trakenstein, Varoždin, Čakovec, Strigovo, Bisterca, Neodelec, Tirnlein, oboje Kamenic, Vrana, Kostajnica, Weker itd.”

Dana 24. ožujka 1457. godine je češki plemić Vitovec s carem vodio pregovore. Ovaj mu je htio prepustiti sternberski grad i dodijeliti titulu baruna, a ako napusti službu kralja Ladislava imenovati ga vojskovođom i svojim savjetodavcem. Vitovec mu je odgovorio da mora tražiti dozvolu od kralja. Kad je od kralja stigao ukaz da celjska grofovija pripada samo njemu on se priklonio njemu i s hrvatskom vojskom grunuo na Celje.

1457.godine u Pragu umire češki i mađarski kralj Ladislav. Celjska grofica Katarina, udovica Ulrika II., pomirila se s Vitovcem.

“1457 15. 12. je car u Gracu s Katarinom preko njezinih pomoćnika Andreja Baumkircherja i Miroslava Lambergerja sklopio pogodbu” u kojoj, među ostalim, stoji da joj od posjeda koje je imala u Hrvatskoj ostaju ova: “Varoždin, Tirnlein, oboje Kamenic i Jurjevo ino Medvedgrad”. Samabor je grofica Katarina dala Andreju Baumkirherju. Svi ostali posjedi, osim navedenih, trebali su pripasti hrvatskoj kruni.

Iste godine su Hrvati od cara tražili posjede koje je grof Ulrik Celjski dobio od svoje majke. Car je odgovorio da je on sve te gradove prodao. One koji se nalaze u Hrvatskoj (Weker i Steinšuk) hrvatskom grofu Martinu, a one u Njemačkoj dao

svom ocu Miroslavu.

Udovica Katarina, zadovoljna s Varaždinom i dohotkom koji joj je namijenjen, 1458. odriče se u korist cara svih svojih prava na celjsku grofoviju. (Chmel. Regest.)

Iste godine joj car prepušta "grašine Šuštajn, Katzenstein, Žužemberg i Krško", a Vrbovec poklanja Joanezu Koliencu.

"1454 9. junia je v saneškom gradu vmrel Miroslav II Celski više od 90 let star. Pokopali so ga v celsko minoritansko cerkev.

Bil je dvakrat oženjen, prvokrat s grofinjoi Elisabetoi Modruškoj, drugobart pa s Veroniko Deseničkoj. Imel je dva zakonska sina: Ulrika ino Miroslava, ki je pa že v mladih letah, kako pravijo, v Zajckloštru vmrel, ino stranskoga sina Joaneza.

Pripovedjujejo, da si je grof Miroslav II sam naredil to nadgrobnico:

Haec mihi, porta est ad inferos; quid illic repariam, nescio. Scio, quae reliqui. Abundavi bonis omnibus, ex quibus nihil fero mecum, nisi quod bibi atque edi, quidque inexhausta voluptas exhausit.

Riječima hrvatskog zeta celjskog grofa Miroslava II. okončat ćemo ovaj rad i odati počast njegovoj voljenoj supruzi, nesretnoj Veroniki Desinić.

Saznanje da su sv. Ema Krška i njezin stariji sin Wilhelm nekoć posjedovali Trakošćan trebalo bi nas ispuniti posebnim ponosom.

Nadamo se da će ovi podaci nadopuniti vrijedne i zanimljive napise gospode Vilima Leskovšeka, Marija Beusana, Zdenka Baloga, Ivana Srše... koji su o našem najljepšem dvorcu pisali s toliko žara i ljubavi.

Napomena:

- Riječi "savinjski" (prema rijeci Savinji) i "saneški" (prema "Sann", što je njemačko ime za tu rijeku) istog su značenja.

- Imena "Heinrich" i "Wilhelm" kod nas se pišu Henrik i Vilijem

SAINT HEMMA OF GURK

By Slavica Vrkić Žura, Zadar

Summary

Emperor Henry II [Heinrich II] gave away Villa Trakoscan and 30 royal estates to Count William [Wilhelm] of Savinja, older son of his niece, the Carinthian Princess Emma of Friesach and Zeltschach, on April 16th, 1015, in Bamberg. The Emperor also gave the Count all that he possessed in William's Margraviate, situated between the rivers Sava, Savinja, Sutla, and Mirna. William's mother Hemma was born in 983 at Peilenstein castle, as the daughter of Engelbert von Peilenstein, and wife Tuta. She was raised in the palace of Emperor Henry II and his wife (Saint) Cunigunde, and was married to William II of Friesach, Zeltschach and Truxen. After both of her sons were murdered (in 1030), and then her husband (in 1036), Hemma founded a large number of churches, the women's Benedictine monastery at Gurk and enabled the founding of the Gurk Diocese. She gave away a large number of her estate properties to the Salzburg Bishop Baldwin for founding the Benedictine monastery at Admont. Hemma's remains were buried in the new crypt of the Gurk Cathedral in 1174. She was beatified in 1287, and canonised in 1938, although the process of being declared a saint began as far back as the middle of the 15th century. Castle Trakoscan is not mentioned among the castles she gave away to the Gurk Diocese. She died on St Peter's and Paul's day, but her feast day is celebrated two days earlier, on June 27th. Saint Hemma is the patron of pregnant women, the blind, and the immobile. Her attributes are the rose and the cathedral, and sometimes a charter she holds in her hands. Slovenes, Austrians, and Germans venerate her as their saint. After the death of her husband William II, Hemma's relative, Count Askuin Plain becomes the Savinja Margrave. He is succeeded by his son Starhand I, who is succeeded by Starhand II, whose brothers were Ulrich, Werigand, and Bernard. Starhand II loses his Margraviate to Pilgrim of Hohenwart, following a military campaign.

The Savinja Margraviate was once again taken over by Pilgrim after a short reign of his son Ginter. After Pilgrim's death, Emperor Conrad III gives away the Margraviate to Ottokar I of Styria, in 1149. By this act Celje was officially united with Styria. In 1341, in Munich, Emperor Louis IV appointed Miroslav (Friedrich) of Savinja as the first count of Celje. The Celje counts will reign for 115 years. After the death of the last Celje count Ulrich II in 1456, the Celje counts' estates are divided. The Czech nobleman Jan Vitovec becomes the captain of the Celje County. By the Emperor's will he acquires Krapina in 1459, and the Zagorje County a year later. Among others, the Emperor allotted several Croatian settlements to Katarina, widow of Ulrich II, while the remaining settlements, squares and towns possessed by the Celje counts and situated in the Croatian area were returned to the Croatian Crown. Trakoscan (Trakenstein) is mentioned among those.

Key words: Carinthian princess (St.) Hemma of Gurk and her son Count William; Emperor (St.) Henry II's deed of gift (Bamberg, April 16th, 1015); the Trakoscan villa and 30 royal village estates; Lower Styria; Miroslav (German: Friedrich) of Savinja, first count of Celje; Ulrich II, the last count of Celje; division of the Celje counts' properties

KAJ – časopis za književnost, umjetnost, kulturu, i njegov nakladnik KAJKAVSKO SPRAVIŠĆE, društvo za širenje i napređivanje znanosti i umjetnosti, Zagreb – u sklopu programa JEZIČNICA KAJKAVIANA – raspisuju:

**A) 16. NATJEČAJ ZA KAJKAVSKE
KNJIŽEVNE RADOVE UČENIKA SREDNJIH
ŠKOLA REPUBLIKE HRVATSKE**

**B) 9. NATJEČAJ ZA ČAKAVSKE
KNJIŽEVNE RADOVE UČENIKA SREDNJIH
ŠKOLA REPUBLIKE HRVATSKE**

Natjecati se mogu učenici svih srednjih škola Republike Hrvatske svaki s najviše pet (5) poetskih i pet (5) proznih iterarnih radova (opseg kajkavske/čakavske proze - do 3 kartice).

Radove - s naznakom imena i prezimena učenika, imena i prezimena voditelja ili profesora, mentora, te naziva škole

- valja poslati na adresu: Kajkavsko spravišće / Uredništvo časopisa Kaj (10000 Zagreb, Ilica 34, dvor.), ili na e-mail: bozica.kaj@gmail.com) **do 31. ožujka 2020.**

Naznačiti valja i tip zavičajnog idioma /mjesnoga govora kojim je rad pisan.

Najuspjelija ostvarenja, prema ocjeni prosudbenog povjerenstva, nagrađuju se objavom u časopisu KAJ.

***

Cilj je natječaja i Jezičnice kajkaviane (Kajogleda i radionice za mlade)

podržati kontinuitet književne kreativnosti mladih na kajkavštini / čakavštini i nakon osnovnoškolske dobi, kao i razvijanje kulture pisane i govorene riječi.